

การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในรายงานการวิจัย ของอาจารย์และข้าราชการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

An Analysis of Journal Citation in Research Reports of
Prince of Songkla University Hat Yai Campus

.....
เสาวนีย์ ศิริบำรุงสุข*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่อ ความถี่ อายุ ภาษา และขอบเขตเนื้อหาวิชาของวารสารที่ได้รับการอ้างอิงในรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เฉพาะรายงานการวิจัยของคณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติและ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ และเป็นรายงานการวิจัยที่พิมพ์ระหว่างพ.ศ. 2532 ถึง ปี พ.ศ. 2537 จำนวน 343 เรื่อง ผลการวิจัยแจ้งนับเป็นความถี่และคำนวณเป็นร้อยละ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

วารสารเป็นเอกสารที่ผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยอ้างอิงมากที่สุดมาจากหนังสือและสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ซึ่งปรากฏว่าจากปริมาณการอ้างอิงรวมทั้งสิ้น 4,729 รายการ เป็นการอ้างอิงวารสาร 2,098 รายการ คิดเป็นร้อยละ 44.36 ของปริมาณการอ้างอิงทั้งหมด วารสารภาษาต่างประเทศที่

* หัวหน้างานวารสารและสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง ฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ใช้อ้างอิงมากที่สุด 4 อันดับแรกเป็นวารสารภาษาอังกฤษทั้งหมด คือ Journal of Biological Chemistry, Phytochemistry, Journal of the American Chemical Society และ Journal of Food Science วารสารภาษาไทยที่ใช้อ้างอิงมากที่สุด คือ วารสารสงขลานครินทร์, วารสารอาหารและข่าวสารการธรณี ตามลำดับ ในการวิเคราะห์อายุและภาษาของวารสารที่ใช้อ้างอิง พบว่า วารสารใหม่ช่วงอายุ 0-5 ปี ใช้อ้างอิงมากที่สุด วารสารยิ่งแก่ยิ่งใช้อ้างอิงน้อยลงตามลำดับ วารสารภาษาอังกฤษใช้อ้างอิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.40 ของปริมาณการอ้างอิงวารสารทั้งหมด และวารสารภาษาไทยใช้อ้างอิงเป็นอันดับรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 11.79 ของปริมาณการอ้างอิงวารสารทั้งหมด สำหรับขอบเขตเนื้อหาวิชาที่ใช้อ้างอิงมากที่สุด คือ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ชีวเคมี และเกษตรศาสตร์ ตามลำดับ ในการเปรียบเทียบรายชื่อวารสารภาษาต่างประเทศที่ใช้อ้างอิง จำนวน 648 ชื่อ กับรายชื่อวารสารที่มีในหอสมุดคุยงหลิงหลง อรรถกระวีสุนทร ปรากฏว่าหอสมุดมีวารสารที่ได้รับการอ้างอิงจำนวน 222 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 ของปริมาณวารสารภาษาต่างประเทศที่ใช้อ้างอิงทั้งหมด และหอสมุดมีวารสารภาษาไทยที่ใช้อ้างอิงจำนวน 48 ชื่อ จากจำนวนวารสารภาษาไทยที่ใช้อ้างอิงทั้งสิ้น 69 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 69.57 ของปริมาณการอ้างอิงวารสารภาษาไทยทั้งหมด

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วารสารเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญซึ่งต่อการค้นคว้าวิจัย เพราะวารสารเสนอข่าวสารทางวิชาการที่ทันสมัย ผลงานการค้นคว้าวิจัยของนักวิจัยสาขาต่าง ๆ จะนำลงพิมพ์เผยแพร่ในวารสารเป็นอันดับแรกก่อนที่จะตีพิมพ์ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์อื่น เช่น หนังสือ ดังนั้น ข้อมูลหรือบทความที่ลงพิมพ์ในวารสารจะทันสมัยกว่าในหนังสือหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ฉะนั้นวารสารจึงเป็นทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะสำหรับห้องสมุดทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ปัจจุบันราคาวารสารมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี บริษัท EBSCO Subscription Service ได้สำรวจราคาวารสาร โดยใช้ฐานข้อมูลของบริษัท ฐานข้อมูลที่ใช้ในการสำรวจ ประกอบด้วยวารสาร จำนวน 220,000 ชื่อ และได้จัดกลุ่มวารสารเป็นสาขาวิชาตามระบบการจัดหมวดหมู่ รัฐบาลอเมริกัน (Library of Congress Classification System) ผลการสำรวจพบว่าในช่วง 5 ปี ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1989-1993 วารสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไปมีอัตราค่าวารสารเพิ่มสูงเป็นอันดับแรก คือ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 92.91 อันดับรองลงมาคือ วารสารสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี เพิ่มขึ้นร้อยละ 77.62 วารสารสาขาวิชาฟิสิกส์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 72.67 วารสารสาขาวิชาเคมีเพิ่มขึ้นร้อยละ 71.36 จากการสำรวจยังพบว่าราคาวารสารที่บอกรับต่อปีที่มีราคาเฉลี่ยสูงสุด คือ วารสารสาขาวิชาฟิสิกส์ ราคา 1,090 เหรียญสหรัฐต่อปี อันดับรองลงมา คือ วารสารสาขาวิชาเคมี ราคา 1,042 เหรียญสหรัฐต่อปี วารสารสาขาวิชาดาราศาสตร์ ราคา 811 เหรียญสหรัฐต่อปี วารสารสาขาวิชาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ ราคา 567 เหรียญสหรัฐต่อปี วารสารสาขาวิชาชีววิทยา ราคา 548 เหรียญสหรัฐต่อปี วารสารสาขา

วิชาวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี 530 เหรียญ สหรัฐต่อปี (Ketoam and Born, 1993 : 42) ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าวารสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นวารสารที่มีราคาสูงกว่าวารสารสาขาวิชาอื่น

ขณะเดียวกันจำนวนวารสารที่พิมพ์เผยแพร่ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องจากสังคมปัจจุบันมีความเจริญเติบโตทางวิชาการสาขาต่าง ๆ มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกิดขึ้นจำนวนมากอันทำให้มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้กันตลอดเวลา เป็นผลให้การจัดพิมพ์วารสารขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งจะเห็นได้จาก Ulrich's International Periodicals Directory ปี 1984 ปรากฏรายชื่อวารสารเพียง 66,000 ชื่อ ครอบคลุมสาขาวิชา 557 สาขาวิชา (Ulrich's International Periodical Directory : 1984) ต่อมาใน Ulrich's International Periodical Directory ปี 1990 ปรากฏรายชื่อวารสาร 116,000 ชื่อ ครอบคลุมสาขาวิชา 668 สาขาวิชา (Ulrich's International periodicals Directory : 1990) จะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลา 6 ปี มีการจัดพิมพ์วารสารเพิ่มขึ้น 50,000 ชื่อ และมีสาขาวิชาเพิ่มขึ้น 111 สาขาวิชา

จากการที่วารสารมีการพิมพ์เผยแพร่จำนวนมาก และราคาวารสารสูงขึ้นทุกปี ดังกล่าว ส่งผลให้ห้องสมุดประสบปัญหาด้านงบประมาณในการจัดซื้อวารสารเป็นอย่างมาก ฉะนั้นการพิจารณาคัดเลือกวารสารที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการให้มากที่สุดเป็นสิ่งที่ห้องสมุดจำเป็นต้องดำเนินการ

ในปีงบประมาณ 2537 หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร บอกรับวารสารภาษาต่างประเทศ 601 ชื่อ วารสารภาษาไทย 126 ชื่อ ใช้งบประมาณในการบอกรับวารสารทั้งสิ้น 6,469,422 บาท คิดเป็นร้อยละ 84 ของงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดทั้งหมด และในแต่ละปีงบประมาณที่ผ่านมาหอสมุดใช้งบประมาณเพื่อจัดซื้อวารสารเป็นจำนวนมาก ดังตาราง ก.

ตาราง ก. งบประมาณหมวดค่าวัสดุวารสาร ตำรา และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ของหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร

ปีงบประมาณ	วารสาร	หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
2533	4,411,858 บาท	1,409,327 บาท
2534	4,624,498 บาท	1,405,649 บาท
2535	5,511,367 บาท	1,503,838 บาท
2536	5,670,469 บาท	1,034,684 บาท
2537	6,469,422 บาท	1,219,970 บาท

แม้ว่าหอสมุดจะได้รับงบประมาณค่าวารสารเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณค่าหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ แต่งบประมาณที่ได้รับยังไม่สมดุลงบกับราคาและจำนวนวารสารที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในแต่ละปีหอสมุดพยายามแก้ปัญหาทางงบประมาณวารสารโดยการส่งรายชื่อวารสารพร้อมสถิติการใช้ให้ภาควิชาพิจารณาทบทุนการบอกรับวารสาร โดยขอให้พิจารณายกเลิกวารสารที่มีการใช้น้อย และเสนอแนะให้ใช้บริการยืมระหว่างห้องสมุดแทน แต่วิธีการดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ บรรณารักษ์จึงได้พยายามศึกษาวิธีการใช้วารสารด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลเสนอภาควิชาในการพิจารณาบอกรับวารสาร

ในการศึกษาการใช้วารสารของห้องสมุดสามารถทำได้หลายวิธี เช่น นับความถี่การใช้วารสารโดยการเก็บสถิติจากการยืม การนำวารสารไปถ่ายสำเนาเอกสาร หรือ การใช้ภายในห้องสมุด ศึกษาสถิติการใช้วารสารโดยการยืมระหว่างห้องสมุด การส่งแบบสอบถามให้ผู้ใช้ห้องสมุดตอบ เพื่อให้ทราบว่าผู้ใช้ต้องการวารสารชื่อใด และอีกวิธีหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยม คือการวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในงานเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น วิทยานิพนธ์ บทความ งานวิจัย วิธีการนี้ช่วยให้บรรณารักษ์ทราบได้ว่าวารสารที่ห้องสมุดบอกรับมีการใช้มากน้อยเพียงใด และวารสารชื่อใดที่ไม่ได้บอกรับแต่มีการอ้างอิงมาก การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในงานเขียนต่าง ๆ ยังเป็นวิธีที่สามารถประเมินคุณค่าวารสารได้ว่า วารสารชื่อใดมีคุณภาพ เพราะวารสารที่มีการอ้างอิงสูงย่อมแสดงว่าเป็นวารสารที่มีคุณภาพทางวิชาการ

ผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบงานวารสารของหอสมุดคุณหญิงหลง ฯ ทำหน้าที่บอกรับวารสารให้แก่คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ เกิดความสนใจที่จะศึกษาการใช้วารสารของผู้ใช้บริการของหอสมุด โดยเลือกศึกษาการวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในงานวิจัยของอาจารย์และข้าราชการของคณะต่าง ๆ ที่หอสมุดให้บริการบอกรับวารสารให้ในปัจจุบัน ผู้วิจัยคาดว่าผลของการวิจัยจะทำให้ทราบรายชื่อวารสาร ขอบเขตเนื้อหาวิชา อายุ และภาษาของวารสารที่ใช้การอ้างอิง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหอสมุดคุณหญิงหลง ฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกวารสารให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการและงบประมาณของหอสมุด ทั้งนี้เนื่องจากวารสารที่ผู้วิจัยในแต่ละสาขาวิชาอ้างอิงเป็นวารสารที่ผู้วิจัยได้ใช้และพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความสมควรอ้างอิงในงานของตน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชื่อ ความถี่ อายุ ขอบเขตเนื้อหาวิชาและภาษาของวารสารที่ใช้อ้างอิงในรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
2. เพื่อเปรียบเทียบรายชื่อวารสารที่มีการอ้างอิงในรายงานการวิจัยกับรายชื่อวารสารที่หอสมุดคุณหญิงหลง ฯ บอกรับในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตครอบคลุมการอ้างอิงวารสารที่ปรากฏในบรรณานุกรมท้ายเล่มของรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการ ช่วง 6 ปี ย้อนหลัง คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2537 โดยเลือกศึกษาเฉพาะรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการที่สังกัดในคณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ ซึ่งคณะเหล่านี้หอสมุดคุณหญิงหลง ฯ ดำเนินการบอกรับวารสารและให้บริการวารสารในปัจจุบัน

การติดตามรายงานการวิจัย ผู้วิจัยยืมรายชื่อรายงานการวิจัยในหนังสือ Prince of Songkla University Research Abstracts ปี 1987-1992 เป็นหลักในการติดตาม นอกจากนี้ยังติดตามจากแหล่งข้อมูลอื่นอีกเช่น บัตรรายการหนังสือ ฐานข้อมูลหนังสือของหอสมุด แหล่งรวบรวมงานวิจัยของคณะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2. รวบรวมรายชื่อรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการของคณะวิทยาศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะวิทยาการจัดการ โดยใช้รายชื่อรายงานการวิจัยในหนังสือ Prince of Songkla University Research Abstracts 1987-1992 ในการติดตาม

3. นำรายชื่อรายงานการวิจัยจาก Prince of Songkla University Research Abstracts ตรวจสอบกับบัตรรายการหนังสือ และฐานข้อมูลหนังสือ กรณีมีตัวเล่มรายงานการวิจัยในหอสมุด จะนำลงจากชั้นหนังสือและรวบรวมไว้

4. ติดตามรายงานการวิจัยจากแหล่งเก็บรายงานการวิจัยของคณะต่าง ๆ

5. ถ้าไม่มีตัวเล่มรายงานการวิจัย จะเก็บข้อมูลจากบทความนิพนธ์ต้นฉบับในวารสารสงขลานครินทร์

6. กรณีที่ไม่สามารถติดตามรายงานการวิจัยได้จากข้อ 3.4 และ 5 จะติดต่อขอรายงานการวิจัยโดยตรงกับผู้ทำการวิจัย

7. สร้างแบบบันทึกข้อมูลการวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารของรายงานการวิจัย

8. สร้างโปรแกรมสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Dbase ในการวิเคราะห์ข้อมูล

9. ป้อนข้อมูลจากแบบบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

10. วิเคราะห์การอ้างอิงวารสารจากแบบบันทึกข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ พร้อมข้อความอธิบายและอภิปรายผล

11. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ทราบถึงการใช้วารสารของอาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในการศึกษาหาข้อมูลเพื่อทำการวิจัย
2. ช่วยให้ห้องสมุดมีแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานวารสารด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดหา การยกเลิก การบริการและการจัดเก็บวารสาร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการใช้และงบประมาณที่ห้องสมุดได้รับ
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การใช้วารสารในงานเขียนอื่น ๆ ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารที่ปรากฏในบรรณานุกรมท้ายเล่มของรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 จนถึงปี พ.ศ. 2537 จำนวน 343 เรื่อง ผู้วิจัยแจ้งนับเป็นความถี่และคำนวณเป็นร้อยละ ได้ผลการวิเคราะห์โดยสรุปดังนี้

1. ปริมาณการอ้างอิงวารสาร

รายงานการวิจัย จำนวน 343 เรื่อง ที่นำมาเป็นหน่วยวิเคราะห์ พบว่ามีปริมาณการอ้างอิงทั้งหมด 4,729 รายการ เป็นการอ้างอิงวารสาร 2,098 รายการ คิดเป็นร้อยละ 44.36 ของปริมาณการอ้างอิงทั้งหมด จากปริมาณการอ้างอิงวารสารจำนวน 2,098 รายการ ปรากฏรายการอ้างอิงวารสารที่มีรายละเอียดทางบรรณานุกรมไม่สมบูรณ์ จำนวน 45 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.14 ของปริมาณการอ้างอิงวารสาร คงเหลือปริมาณการอ้างอิงที่สมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์จำนวน 2,053 รายการ

2. วารสารที่ใช้อ้างอิง

วารสารที่ใช้อ้างอิงมีจำนวนทั้งสิ้น 720 ชื่อ จำแนกเป็นวารสารภาษาอังกฤษ 628 ชื่อ ภาษาฝรั่งเศส 8 ชื่อ ภาษาเยอรมัน 4 ชื่อ ภาษาญี่ปุ่น 4 ชื่อ ภาษาจีน 3 ชื่อ ภาษารัสเซีย 1 ชื่อ และภาษาไทย 71 ชื่อ วารสารภาษาต่างประเทศที่ใช้อ้างอิงมากที่สุด คือ Journal of Biological chemistry ใช้อ้างอิง 41 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.26 ของปริมาณการอ้างอิงวารสารภาษาต่างประเทศทั้งหมด วารสารที่ใช้อ้างอิงอันดับรองลงมาคือ Phytochemistry และ Journal of the American Chemical Society ใช้อ้างอิงในปริมาณเท่ากัน คือ 27 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.49 และ Journal of Food Science ใช้อ้างอิงรองลงมาเป็นอันดับที่ 3 ใช้อ้างอิง 23 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.27

สำหรับวารสารภาษาไทย พบว่าวารสารสงขลานครินทร์ใช้อ้างอิงมากที่สุด จำนวน 94 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 38.84 ของปริมาณการอ้างอิงวารสารภาษาไทยทั้งหมด วารสารที่ใช้อ้างอิงอันดับรองลงมาคือ วารสารอาหาร และ ข่าวสารการชนม์ ใช้อ้างอิงจำนวน 12 และ 9 รายการ/ครั้ง ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 4.96 และ 3.72

3. อายุของวารสารที่ใช้อ้างอิง

วารสารที่มีอายุระหว่าง 0-5 ปี ใช้อ้างอิงมากที่สุด มีปริมาณการอ้างอิง 664 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.34 ของปริมาณวารสารที่ใช้อ้างอิงทั้งหมด ช่วงอายุวารสารที่ใช้อ้างอิงรองลงมา ได้แก่ วารสารช่วงอายุ 6-10 ปี และ 11-15 ปี ใช้อ้างอิง 466 รายการ/ครั้ง และ 335 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.70 และ 16.32 ตามลำดับ วารสารในช่วงอายุมากขึ้นจะมีปริมาณการอ้างอิงน้อยลงตามลำดับ

4. ภาษาของวารสารที่ใช้อ้างอิง

ภาษาของวารสารที่ใช้อ้างอิงมีจำนวน 7 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษารัสเซีย และภาษาไทย ภาษาของเอกสารที่ใช้อ้างอิงมากที่สุดคือวารสารภาษาอังกฤษ ใช้อ้างอิงจำนวน 1,774 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 86.40 ของปริมาณการอ้างอิงวารสารทั้งหมด วารสารภาษาไทยใช้อ้างอิงรองลงมา จำนวน 242 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.79 ของปริมาณการอ้างอิงวารสารทั้งหมด

5. ขอบเขตเนื้อหาวิชาของวารสารที่ใช้อ้างอิง

ผลการวิเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาวิชาของวารสารที่ใช้อ้างอิง พบว่าขอบเขตเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ ใช้อ้างอิงมากที่สุด จำนวน 177 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.62 ของปริมาณการอ้างอิงทั้งหมด ขอบเขตเนื้อหาวิชาวารสารที่ใช้อ้างอิงรองลงมา คือ ชีวเคมี เกษตรศาสตร์ เภสัชศาสตร์ และเภสัชวิทยา และพฤกษศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 7.45, 7.21, 6.19 และ 5.55 ตามลำดับ ขอบเขตเนื้อหาวิชาวารสารที่ใช้อ้างอิงน้อยที่สุด คือ ใช้อ้างอิงเพียง 1 รายการ/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.05 มีจำนวน 4 สาขาวิชา คือ กฎหมาย บรรณารักษศาสตร์ การศึกษา และวิศวกรรมโยธา

6. ศึกษาเปรียบเทียบรายชื่อวารสารที่ใช้อ้างอิงกับรายชื่อวารสารที่หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร บอกรับ

ผลการเปรียบเทียบรายชื่อวารสารภาษาต่างประเทศที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดจำนวน 648 ชื่อ กับรายชื่อวารสารที่หอสมุดบอกรับ พบว่าหอสมุดบอกรับวารสารที่ใช้อ้างอิงจำนวน 222 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 ของปริมาณวารสารภาษาต่างประเทศที่ใช้อ้างอิงทั้งหมด วารสารดังกล่าวปัจจุบันยกเลิกการบอกรับไปแล้วจำนวน 32 ชื่อ เมื่อเปรียบเทียบจากรายชื่อวารสาร 75 ชื่อแรก ซึ่งเป็นวารสารที่ใช้อ้างอิงตั้งแต่ 6 รายการ/ครั้ง ขึ้นไป พบว่าหอสมุดบอกรับวารสารดังกล่าว จำนวน

60 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 80 ของปริมาณวารสารที่ใช้อ้างอิงตั้งแต่ 6 รายการ/ครั้ง ขึ้นไป

สำหรับการเปรียบเทียบรายชื่อวารสารภาษาไทยที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดจำนวน 69 ชื่อ พบว่าหอสมุดบอกรับวารสารที่ใช้อ้างอิงจำนวน 48 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 69.57 ของปริมาณวารสารภาษาไทยที่ใช้อ้างอิง ปัจจุบันหอสมุดได้ยกเลิกการบอกรับและวารสารหยุดพิมพ์ไปแล้ว จำนวน 14 ชื่อวารสารภาษาไทยที่ใช้อ้างอิงตั้งแต่ 6 รายการ/ครั้ง ขึ้นไป จำนวน 7 ชื่อ พบว่าหอสมุดบอกรับวารสารดังกล่าวทุกชื่อ และยังคงบอกรับอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารของรายงานการวิจัยผู้วิจัยประสบปัญหา ดังนี้คือ

1. เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่รวบรวมรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการไว้อย่างสมบูรณ์ แม้แต่ในหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร ซึ่งเป็นแหล่งรวมของสารนิเทศก็ไม่สามารถสืบค้นรายงานการวิจัยได้อย่างครบสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องหารายงานการวิจัยจากหน่วยงานหลายหน่วยงานของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะเก็บรวบรวมรายงานการวิจัยไว้ แต่ก็ไม่สามารถรวบรวมรายงานการวิจัยได้ครบสมบูรณ์หรือเพียงพอ วิธีการสุดท้ายที่ผู้วิจัยใช้ในการติดตามรายงานการวิจัย คือ ติดต่อผู้วิจัยโดยตรง ซึ่งโดยวิธีนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์หรือผู้ทำการวิจัยเพียงบางส่วนเท่านั้น ผู้วิจัยจึงใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลมาก

2. รายชื่อวารสารที่ใช้อ้างอิงในบรรณานุกรมท้ายเล่ม มีจำนวนไม่น้อยที่ลงรายการไม่ถูกต้อง หรือไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ของวารสาร ไม่ปรากฏชื่อวารสาร ชื่อวารสารเขียนแตกต่างกัน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์สมบูรณ์มากที่สุด ผู้วิจัยจำเป็นต้องหารายละเอียดจากคู่มือต่าง ๆ หรือสอบถามกับผู้เรียบเรียงรายงานการวิจัยโดยตรง แต่ก็มีข้อมูลบางส่วนซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานของงานวารสาร หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร จึงขอเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานวารสารดังนี้

1. รายชื่อวารสารที่ใช้อ้างอิงมาก แต่หอสมุดไม่ได้บอกรับควรนำรายชื่อวารสารเหล่านี้

นั้นมาพิจารณาว่าเป็นวารสารสาขาวิชาใด เป็นวารสารที่มีคุณค่าทางวิชาการหรือไม่ หากเป็นวารสารที่พิจารณาแล้วเห็นว่าควรมีในหอสมุดควรเสนอรายชื่อให้ภาควิชาเพื่อพิจารณาบอกรับ

2. รายชื่อวารสารที่มีปริมาณการอ้างอิงน้อย คือวารสารที่มีการอ้างอิงเพียง 1-2 ครั้ง และวารสารที่หอสมุดบอกรับแต่ไม่ปรากฏการอ้างอิงในรายงานการวิจัยที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ (ผู้วิจัยนำเสนอรายชื่อในภาคผนวก) ขอเสนอแนะให้ติดตามการใช้วารสารด้วยวิธีอื่นประกอบ เช่น ติดแบบฟอร์มสำรวจการใช้บนตัวเล่มวารสาร และให้ผู้ให้บริการเซ็นชื่อเมื่อหยิบอ่านหรือถ่ายเอกสารบทความ อาจติดตามการใช้ประมาณ 1 ปี วารสารชื่อใดที่ปรากฏการใช้บ่อยควรเสนอชื่อให้ภาควิชาพิจารณายกเลิก โดยหอสมุดอาจมีข้อเสนอให้ภาควิชาว่าหากมีการใช้วารสารดังกล่าวในอนาคตให้ให้บริการถ่ายเอกสารระหว่างห้องสมุดและหอสมุดจะรับภาระค่าใช้จ่ายในการถ่ายเอกสารทั้งหมด โดยหอสมุดต้องสำรองงบประมาณไว้จำนวนหนึ่ง

วิธีดังกล่าวจะช่วยลดงบประมาณค่าบอกรับวารสารได้ ซึ่งปัจจุบันวารสารมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานงานวารสารด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น งบประมาณค่าเย็บเล่มวารสาร แรเงงานเจ้าหน้าที่และสถานที่ในการจัดเก็บวารสาร เป็นต้น

3. หอสมุดควรจัดซื้อวารสารดรรชนีหรือวารสารสาระสังเขป ให้ครบทุกสาขาวิชาที่มีการเรียนการสอน อาจจัดซื้อในรูปแบบของฐานข้อมูลสำเร็จรูป ซีดี-รอม (CD-ROM) ซึ่งปัจจุบันมีการจัดทำในหลายสาขาวิชา การจัดซื้อในรูปแบบของฐานข้อมูลมีข้อดี คือ ประหยัดเนื้อที่จัดเก็บ สืบค้นได้ง่าย และมีประสิทธิภาพ และสามารถสืบค้นได้ด้วยระบบเครือข่าย (Network) สะดวกสำหรับผู้ให้บริการวารสารหรือฐานข้อมูลดรรชนีหรือสาระสังเขป เป็นเครื่องมือช่วยค้นบทความวารสารที่ดี ช่วยให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นบทความที่ต้องการได้ โดยหอสมุดไม่จำเป็นต้องบอกรับวารสารที่มีการใช้น้อย

4. ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับอายุวารสารที่ใช้อ้างอิง พบว่าวารสารใหม่จะใช้อ้างอิงมาก ส่วนวารสารเก่ายิ่งเก่ามากปริมาณการอ้างอิงจะลดลงตามลำดับ ฉะนั้นจึงเสนอแนะให้หอสมุดจัดหาสถานที่จัดเก็บวารสารเก่าที่มีการใช้น้อยในลักษณะของชั้นปิด เพื่อให้มีสถานที่เพียงพอสำหรับจัดเก็บวารสารใหม่ ซึ่งจะทำให้วารสารที่จัดวางไว้บริการมีเฉพาะวารสารใหม่ ๆ และน่าสนใจ หรืออาจพิจารณาทำสำเนาวารสารเก่าเก็บในลักษณะวัสดุย่อส่วน แล้วจำหน่ายวารสารเก่าออกจากห้องสมุดหรือบริจาคให้ห้องสมุดอื่นที่ต้องการ

5. ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ควรดำเนินการจัดสร้างเครือข่ายห้องสมุดโดยเร็ว เพื่อให้ห้องสมุดสามารถใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยร่วมมือกันในการจัดซื้อวารสารหรือฐานข้อมูลต่าง ๆ และใช้ร่วมกันในระบบเครือข่าย วิธีการดังกล่าวจะช่วยลดความซ้ำซ้อนในการบอกรับวารสารได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งช่วยประหยัดงบประมาณและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานวารสาร เช่น การเย็บเล่มวารสาร สถานที่จัดเก็บและแรงงานเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บและดูแลรักษาวารสาร เป็นต้น

6. หอสมุดคุณหญิงหลงฯ ควรเป็นหน่วยงานของมหาวิทยาลัยที่เก็บรวบรวมรายงานการวิจัยของอาจารย์และข้าราชการไว้ให้สมบูรณ์ที่สุด โดยมหาวิทยาลัยต้องให้ความช่วยเหลือ เช่น มีเงื่อนไขสำหรับผู้ดำเนินการวิจัย จะต้องส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้หอสมุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาการใช้วารสารในเชิงเปรียบเทียบระหว่างการวิเคราะห์การอ้างอิงกับการเก็บสถิติจากการยืมและการใช้ภายในหอสมุด การส่งแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และวิเคราะห์การอ้างอิง โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ในรูปอื่น เช่น ตำราเรียน วิทยานิพนธ์ บทความ เป็นต้น จะช่วยให้การวิจัยเกี่ยวกับการใช้วารสารเที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในรายงานการวิจัย เป็นระยะ ๆ ทุกช่วง 3 ปี หรือ 5 ปี ตามความเหมาะสมและเวลาของบรรณารักษ์ เพื่อให้ทราบแนวโน้มการวิจัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ภาควิชาที่มีปริมาณรายงานการวิจัยน้อยในการวิจัยครั้งนี้ อาจมีปริมาณการวิจัยเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาต่อไป ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงการดำเนินงานวารสารให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ตันท์เกตุร. 2528. การวิเคราะห์การอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาชั้นปริญญา
มหาบัณฑิตและงานวิจัยของอาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กิ่งแก้ว วัฒนาเดชาพร. 2528. การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา
เภสัชศาสตร์ และในรายงานการวิจัยของอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฉวีวรรณ สุวรรณรัฐ. 2529. การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในบทความวิจัยที่เขียนเป็นภาษา-ต่าง
ประเทศ โดยอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยานิพนธ์-
ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชุติมา สัจจานันท์. 2533. "การอ้างอิงในผลงานทางวิชาการ" ประชากรศึกษา 40
(มกราคม) . 3-7
- นฤมล รักษาสุข. 2528. การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารในเอกสารการสอนชุดวิชา ของชุดวิชา ของ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรพรรณ เลาลักษณ์เลิศ. 2528. การวิเคราะห์การอ้างอิงที่ปรากฏในบทความในวารสารทางสังคม
ศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรพรรณ โพธิ์แก้ว. 2526. การวิเคราะห์การอ้างอิงของวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาประชากรศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- พูลสุข บริวัตรวรวิฒิ. 2526. การวิเคราะห์การอ้างอิงวารสารของวิทยานิพนธ์สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มารศรี สายจิตบริสุทธิ์. 2530. "พฤติกรรมการอ้างอิงของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย"
วารสารวิทยบริการ 9 (ธันวาคม) 28-24

- ศุภพร พันธุ์ชนวิบูลย์. 2535. "การใช้วารสารวิชาการภาษาอังกฤษในห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น" วารสารห้องสมุด. 36 (กรกฎาคม - กันยายน) : 68-73
- อารีย์ ชื่นวัฒนา. 2524. การวิเคราะห์การอ้างอิงของวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ALA Glossary of Library and Information Science. 1983. Chicago : American Library Association.
- Carpenter, Kathryn H. and Alexander, Andrian W. 1992. "Periodical Price Index 1992." Library Journal. 117 (15 April): 55-64.
- Chamber, George R. and Healey, James S. 1975. "Journal Citation in Master's Thesis: One Measurement of a Journal Collection." Journal of the American Society for Information Science. 26 (September-October): 397-401.
- Esteibar, Belen A and Lancaster, F.W. 1992. "Ranking of Journals in Library and Information Science by Research and Teaching Relatedness." Serials Librarian. 23(1/2): 1-10
- Frost, Carolyn O. 1979. "The Use of Citations in Literary Research: A Preliminary classification of Citation Functions" Library Quarterly. 49(October) : 399-414
- Institute for Scientific Information. 1989. Science Citation Index 1988 Annual : Journal Citation Reports. Philadelphia, PA.: Institute for Scientific Information.
- Ketcham, Lee and Born, Kathleen. 1993. "The Arts of Projecting: The Cost of Keeping Periodicals" Library Journal 118 (15 April) : 24-48
- Mccain, Katherine W. and Bobick, J. 1981. "Pattern of Journal Use in a Department Library : a Citation Analysis. Journal of the American Society for Information Science. 32 (July) : 257-267
- Ulrich's International Periodicals Directory. 1984. 2 Vols. 23 th ed. New York: Bowker.
- Ulrich's International Periodicals Dircetory 1990-1991. 1990. 3 Vols. 29 th. ed. New York: Bowker.

